

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ
ดังนี้

1. ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาและการเรียนรู้
2. พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย
3. การจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
4. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ด้านการเขียน

1. ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาและการเรียนรู้

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่ใช้กับเด็กปฐมวัยในงานวิจัยนี้ มีพื้นฐานจากทฤษฎีที่ว่าด้วยธรรมชาติของภาษาดังนี้ (บุษบง ดันตวิวงศ์, 2536)

1.1 ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบของภาษา

ภาษาประกอบด้วย 3 ระบบคือ ระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง หัวใจของภาษาคือความหมาย ไวยากรณ์ และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบสถานการณ์กำหนดคำซึ่งกำหนดความหมายในการสื่อสารอีกทีหนึ่ง เด็กจะไม่พยายามเขียนด้วยการสะกดคำไปทีละตัว แต่เด็กจะคิดหาคำที่สื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ด้วยเหตุนี้เด็กจึงไม่จำเป็นต้องรู้จักเสียงของตัวอักษรก่อนจึงจะสามารถสื่อความหมายโดยการเขียนได้ การเขียนเพื่อสื่อความหมายเป็นกระบวนการที่กำหนดโดยสถานการณ์ การสอนเขียนสำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่สอนแยกจากวิชาอื่น และไม่แยกการเขียนออกเป็นทักษะเดี่ยว ๆ หลาย ๆ ทักษะ แต่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและใช้กระบวนการเขียนเพื่อศึกษาสิ่งที่เขาสำรวจ

1.2 ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร

ภาษาเป็นสัญลักษณ์สื่อสารที่ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ สัญลักษณ์ที่ใช้ต้องเหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เด็กต้องคิดสัญลักษณ์เพื่อสื่อความคิดและถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ สัญลักษณ์ที่สามารถใช้สื่อความหมายได้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ ภาษา ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ละคร และคณิตศาสตร์ การจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ จึงรวมเอาศิลปะ ดนตรี และละครเป็นส่วนสำคัญในการเรียนการสอน เพราะสิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้เด็กค้นหาสัญลักษณ์ที่เหมาะสมสำหรับสื่อความคิดในแต่ละเรื่อง เด็กไม่ควรถูกจำกัดให้ถ่ายทอดความคิดเพียงภาษาเท่านั้น ศิลปะเป็นสัญลักษณ์สื่อสารที่เด็กใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าสัญลักษณ์ภาษา จากทฤษฎีว่าด้วยภาษาความคิดและสัญลักษณ์ พบว่าถ้าเด็กไม่สามารถสื่อความคิดด้วยภาษาเขียน เด็กจะเปลี่ยนเป็นวาดภาพแทน ศิลปะช่วยให้เด็กรวบรวมความคิดก่อนจะเขียนและช่วยให้เด็กทำงานต่อไป ทั้ง ๆ ที่ความคิดในการเขียนชะงัก การแสดงละครช่วยให้เด็กเข้าใจความรู้สึกในเรื่องและทำให้คุณภาพการเขียนดีขึ้น ดนตรีช่วยสร้างอารมณ์สำหรับเรื่องที่จะเขียน ในมุมเขียนควรมีเครื่องเขียนหลายชนิดให้เด็กได้ทดลองใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สามารถสื่อความหมายได้ดี

1.3 ทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับพัฒนาการในการเขียนว่า ทุกคนต้องสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป ประสบการณ์จากภาษาพูดเป็นข้อมูลสำหรับภาษาเขียนและประสบการณ์จากภาษาเขียนก็เป็นข้อมูลสำหรับภาษาพูด การที่เด็กเขียนเล่าประสบการณ์ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จักคำและต้องให้ครูบอกสะกดทำให้เด็กได้เห็นว่าเสียงที่เด็กรู้จักนั้นมีสัญลักษณ์ตัวอักษรแทนได้ เด็กจะเริ่มเข้าใจว่าในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เขาต้องใช้อักษรที่มีทั้งรูปและเสียงแทนความหมาย รูป เสียง และความหมายที่เด็กใช้จะต้องสอดคล้องกันตามสายตาของผู้อ่าน มิฉะนั้นสิ่งที่เขาเขียนจะไม่สื่อความหมาย ในจุดนี้เองที่ทำให้เด็กต้องพยายามจำแนกและจดจำรูปตัวอักษรที่เด็กเห็นรอบ ๆ ตัวไปพร้อมกับจำแนกและจดจำเสียงตัวอักษรเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยเรียน เด็กจะมีประสบการณ์ทางภาษาพร้อมที่จะจำแนกเสียงและรูปของตัวอักษรได้อย่างมีระบบมากขึ้น เนื่องจากการเขียนเป็นกิจกรรมที่ต้องสื่อความหมายกับผู้อื่น การคุยกับครูและเพื่อนเกี่ยวกับเรื่องที่เขียนไม่ว่าก่อนจะเริ่มเรื่อง

กลางเรื่อง หรือจบเรื่อง จะช่วยให้เด็กเห็นการตีความลักษณะต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้เขาเข้าใจความหมายของเรื่องมากขึ้น การตีความเป็นประสบการณ์จากการอ่านช่วยในการสื่อความหมายเมื่อเด็กเขียน และการสื่อความหมายซึ่งเป็นประสบการณ์จากการเขียนช่วยในการตีความเมื่อเด็กอ่าน การเขียนเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานและต้องอาศัยการสะสมประสบการณ์

จากกรอบความคิดของ 3 ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานที่กล่าวข้างต้น ยังมีแนวคิดของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่อธิบายเรื่องธรรมชาติของภาษาและการเรียนรู้ของเด็กในแง่มุมที่มีรายละเอียดต่าง ๆ กันไป ดังต่อไปนี้ (อ้างถึงใน อารี สัณทรวี, 2535)

ชาร์ล ริด (Charles Read) ค้นพบว่าในระยะเริ่มเขียนเพื่อสื่อสาร เด็กจะคิดแบบการเขียนของตนเองขึ้น เพราะฉะนั้นการสอนภาษาแบบแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) จะปล่อยให้เด็กวาดภาพและเขียนเพื่อสื่อสารโดยอิสระ ไม่บังคับที่จะต้องเขียนสะกดคำที่ถูกต้องแต่ต้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะเขียนเพื่อสื่อสาร ไม่รู้สึกว่าการเขียนเป็นเรื่องยากเกินไป

ดอน เกรฟ (Don Graves) สรุปจากผลงานวิจัยด้านการเรียนรู้ที่จะเขียนของเด็กว่าเด็กอยากเขียน ถ้าได้เขียนเพื่อสื่อสารในบรรยากาศที่สนับสนุนให้กำลังใจ

เยตตา กูดแมน (Yetta Goodman) พบว่าการสอนภาษาที่ได้ผลนั้นเด็กจะต้องรู้สึกว่าได้รับการยอมรับนับถือเป็นเอกัตบุคคล และบรรยากาศของการเรียนมีการยอมรับความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ ปลดปล่อยไม่กลัวผิด เรื่องที่เรียนเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับเด็ก เพราะฉะนั้นครูจะต้องมีความสามารถในการสังเกตเด็กและสร้างหลักสูตรการสอนจากความสนใจของนักเรียน

ไวโกตสกี (Vygotsky) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ไวโกตสกีกล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กเป็นการได้รับอิทธิพลของบุคคลอื่นและสังคมมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ถึงแม้เด็กจะต้องรับผิดชอบในการคิดสร้างโครงความรู้ความคิดของตน แต่บุคคลอื่น เช่น เพื่อนและครูมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก ไวโกตสกีก็กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นของเด็กว่า การเล่นช่วยให้เด็กได้แสดงกิริยาที่เกินกว่าอายุจริง ได้แสดงสิ่งที่นอกเหนือชีวิตประจำวัน การเล่นช่วยให้เด็กรู้สึกขยายการกระทำจากที่เด็กทำอยู่จริง การเล่นเป็นจุดแพร่ขยายของการกระทำ เพราะฉะนั้นการเล่นจึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วย

พัฒนาการของเด็ก หนึ่งกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การพูดสนทนา การวาด การเขียน การอ่าน ตลอดจนการเล่น ช่วยในการเรียนรู้ภาษาของเด็กเพราะกิจกรรมเหล่านี้เป็นการใช้สัญลักษณ์ไว้ออกสื่อที่ก้าวถึงการที่เด็กเรียนรู้ภาษาจากผู้อื่นว่า เด็กจะเรียนรู้ที่ละน้อยโดยการได้รับคำแนะนำจากผู้อื่น จนเด็กสามารถคิดเกิดเป็นความรู้ภายในตนได้

แนวคิดนี้ต่อมา บรูเนอร์และคณะ (Bruner and others) ขยายเป็นแนวการสอนที่เรียกว่า "instructional scaffolding" วิธีสอนแบบนี้ช่วยเสริมและสนับสนุนผู้เรียนจากระดับพัฒนาการที่มีอยู่ไปสู่ระดับพัฒนาการที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการที่ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (interaction) เช่น นักเรียนผู้หนึ่งเสนอผลงาน ครูและเพื่อนจะช่วยกันออกความเห็นและได้ตอบซักถามกับผู้เสนอ ในตอนท้ายที่สุดนักเรียนผู้เสนองานนั้นก็จะมีแนวคิดใหม่ซึ่งเป็นผลจากการสนทนาโต้ตอบและอภิปรายนั้น เพราะฉะนั้นแนวการสอนของแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) จึงเน้นการให้มีปฏิสัมพันธ์ การสนทนาโต้ตอบในกลุ่ม ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีอีกทฤษฎีหนึ่งซึ่งเป็นพื้นฐานให้แก่นักวิจัยตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติในการเชื่อมโยงภาษาพูดกับภาษาเขียน คือ ทฤษฎีของ ชอมสกี (Chomsky) ซึ่งกล่าวว่า เด็กเกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะเรียนรู้ภาษา เด็กเล็ก ๆ จนถึงหนึ่งปีจะส่งกตเสียง ออกเสียงเล่น และเมื่ออายุ 1 ปีขึ้นไป เด็กจะเริ่มพูดภาษาเป็นคำ ๆ และเป็นประโยคได้เหมือนผู้ใหญ่ เมื่อประมาณอายุ 4 ปี เด็กจะเรียนรู้จากความหมาย ประสบการณ์ และการเลียนแบบ เด็กเรียนรู้ที่จะพูดภาษาได้อย่างมหัศจรรย์ เรียนได้ตามธรรมชาติ นอกจากนี้เด็กเรียนรู้ภาษาจากกิจกรรมประจำวันภายในบ้าน เช่น พ่อแม่เล่นกับลูก เล่นนิทาน ร้องเพลง อ่านหนังสือให้ลูกฟังก่อนนอน อธิบายหรือตอบสิ่งที่เด็กพบปะ เด็กจึงเรียนรู้ภาษาจากครอบครัวอย่างเป็นธรรมชาติ มิได้เป็นการจงใจสอนภาษาเป็นทางการ เด็กจะไม่รู้สึกว่าเป็นความยาก

นักวิจัยภาษาตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเองได้ข้อค้นพบในการวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีของชอมสกีในเรื่องพัฒนาการภาษาพูดและเกิดแนวคิดว่าการเรียนอ่านเขียนของเด็ก ก็ควรจะทำให้เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับที่เด็กเริ่มพูด ด้วยเหตุนี้ในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) จึงเน้นการส่งเสริมกำลังใจให้เด็กกล้าพูด กล้าเขียนไม่กลัวผิดมากเกินไป การทำให้เด็กเรียนสะกดเอง แม้ว่าจะยังไม่ถูกต้องเป็นที่

ยอมรับได้ ในตนเองเกี่ยวกับการพูด กล่าวคือตอนแรก ๆ เด็กจะพูดไม่ชัด ไม่ถูกต้อง แต่เด็กจะพูดเพื่อสื่อความหมาย ผู้ใหญ่พยายามรับฟังและพยายามเข้าใจก็จะช่วยให้เด็กกล้าพูดจนพูดได้ถูกต้องชัดเจนภายหลัง การเขียนก็เช่นเดียวกัน เด็กต้องการสื่อความหมายโดยการเขียนในตอนต้นก็จะเขียนไม่ถูก แต่ผู้ใหญ่หรือครูควรจะพยายามทำความเข้าใจกับข้อความที่เด็กเขียนสื่อความหมายโดยการซักถาม ในขณะที่เด็กที่ยอมรับการเขียนของเด็กนั้น ถ้าครูหรือผู้ใหญ่บังคับให้เด็กเขียนให้ถูกต้องทันที ในขณะที่เด็กยังไม่สามารถทำได้ เด็กจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องยากลำบากและทำให้ไม่อยากเขียน

กูดแมน (Goodman อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร และพรพรรณศรี เจริญธรรมสาร, 2534) ผู้นำคนสำคัญในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) ซึ่งเป็นแนวการสอนภาษาที่สอดคล้องกับทฤษฎีสังคมจิตภาษาศาสตร์ (Socio-Psycholinguistics) คัดค้านแนวความคิดที่ว่า เด็กเรียนภาษาโดยการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่ เขากล่าวว่าคนไม่เช่นนกแก้วที่เปล่งเสียงอย่างที่ไม่รู้ความหมาย ภาษาของมนุษย์เป็นตัวแทนของความคิดของผู้ใช้ภาษาไม่ใช่แทนสิ่งที่คนอื่นพูดไว้ เรารวบรวมสัญลักษณ์อันได้แก่ เสียงในภาษาพูดและตัวอักษรในภาษาเขียนมาเป็นคำเพื่อใช้แทนสิ่งต่าง ๆ แทนความรู้สึกและความคิด เราใช้ภาษาโดยมีจุดประสงค์เพื่อการสื่อสาร นอกจากนี้เรายังใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดและในการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกูดแมนด้านวิธีการสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีดังนี้

1) ภาษาที่ใช้สอนต้องมีความหมายสมบูรณ์ (Bolton, Green, Pollock, Scarffe and Snowball, 1991; Kucer, 1991) มีใจความครบถ้วนและเน้นความสัมพันธ์ของการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การเรียนทักษะย่อยของภาษา เช่น การฝึกสะกดคำ การคัดลายมือ จะทำต่อเมื่อเด็กต้องการและการเรียนทักษะย่อยนั้นสามารถช่วยให้เด็กสื่อความหมายได้สมบูรณ์ขึ้น (Holbrook, 1981)

2) เนื้อหาในการเรียนภาษาสำหรับเด็ก คือ ประสบการณ์จริงที่เด็กจะได้ฝึกกระบวนการคิดในการใช้ภาษาอย่างมีจุดหมายในสถานการณ์ที่หลากหลาย (Bolton, Green, Pollock, Scarffe and Snowball, 1991; Daniel, 1988)

3) การเรียนภาษาสามารถเรียนได้จากการใช้ภาษาในการเรียนทุกวิชา

4) การสอนภาษาต้องให้ความสำคัญแก่กิจกรรมที่เด็กริเริ่มขึ้นเอง

(Shapiro and Doiron, 1987; Morrow, 1989) โดยครูมีบทบาทคือ ช่วยเหลือ

สนับสนุนกิจกรรมนั้น นอกจากเป็นตัวอย่างในการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนในชีวิตประจำวัน (หรรษา นิลวิเชียร, 2535)

5) การสอนภาษาต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำกิจกรรมภาษาร่วมกัน ระหว่างครูกับเด็ก โดยครูควรมองข้อผิดพลาดของเด็กกว่าคือ ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และสนับสนุนให้เด็กกล้าพูด กล้าทำ เพื่อจะได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น (Shapiro and Doiron, 1987; Day and Swetenburg, 1978)

เต็มเฟิลและคณะ (Temple, et al อ้างถึงใน หรรษา นิลวิเชียร และพรพรรณศรี เเงาธรรมสาร, 2534) ได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ภาษาพูดและภาษาเขียนของเด็กไว้ดังนี้

- 1) เด็กต้องใช้ความสามารถด้านการริเริ่มเป็นอย่างมากในการเรียนพูด และเรียนเขียน
- 2) เด็กจะต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความหมายทั้งการเรียนพูดและการเรียนเขียน
- 3) เด็กเรียนพูดโดยการสร้างกฎของตัวเอง ทดลองพูดและค่อย ๆ แก้ไขตามลำดับ ตอนแรก ๆ เด็กจะพูดผิดมาก แต่เด็กจะแก้ไขในภายหลัง ในทำนองเดียวกัน เด็กจะทำผิดพลาดในการเขียนตัวอักษร การสะกด และการเขียนความเรียง เพราะเด็กจะตั้งสมมติฐานของตนเองในการค้นหากฎของระบบการเขียน เด็กจะทำผิดแล้วผิดอีกจนในที่สุดก็จะเขียนได้ถูกต้อง
- 4) เด็กจะไม่เริ่มใช้การพูดที่ถูกต้องโดยเป็นผลจากการสอนโดยตรง รูปแบบการพูดจะเปลี่ยนไปที่ละน้อย เช่นเดียวกับการเขียน การสะกดคำ การเขียนความเรียง จะไม่ได้รับการพัฒนาในทันทีทันใดจากการสอนโดยตรง แต่จะเป็นไปอย่างช้า ๆ ตามมโนทัศน์การเรียนรู้ ซึ่งถูกควบคุมทั้งโดยตัวเด็กเองและตัวครู
- 5) เด็กเรียนพูดเพื่อสนองความต้องการของตน และปรับการพูดให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่แตกต่างไปตามความต้องการ และจุดประสงค์ที่แตกต่างกันไป ในทำนองเดียวกันเด็กก็เรียนเขียนเพื่อสนองความต้องการของตนและปรับสิ่งที่เขียนให้สามารถสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการ
- 6) เราไม่สามารถสอนกฎเกณฑ์ภาษาโดยตรงให้แก่เด็กเพื่อหัดพูดและเขียนเด็กจะต้องมีพลังที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองเท่านั้น

แคมเบอร์น (Cambourne อ้างถึงใน Bolton, et al, 1991) ได้กล่าวถึง เจ็อนไซที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ คือ

- 1) สภาพแวดล้อมมีการใช้ภาษาที่มีความหมาย และมีจุดมุ่งหมายของการใช้ที่หลากหลาย ตัวหนังสือที่ใช้มีความมุ่งหมายในการใช้ในสถานการณ์จริง เช่น ใช้เพื่อสื่อสารบอกข้อมูล ใช้เป็นคำสั่ง ใช้เป็นคำถาม ใช้เล่าเรื่อง
- 2) เด็กมีโอกาสเลือกในสิ่งที่จะอ่านและเรื่องที่จะเขียน มีอิสระในการทดลองเกี่ยวกับการใช้ภาษาในสถานการณ์ที่มีการใช้ภาษาจริง เช่น การเขียนจดหมายถึงกัน
- 3) ครูไม่เคร่งครัดในเรื่องเวลาที่เด็กใช้ เพื่อปฏิบัติการใช้การอ่านเขียนในสถานการณ์จริงของเด็ก
- 4) ครูให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ ไม่มีการขู่เข็ญให้เรียนรู้ เด็กสามารถที่จะลองเสี่ยงอ่านเขียนคำที่ไม่รู้

ฮอลดาเวย์ (Holdaway อ้างถึงใน Morrow, 1989) ได้กล่าวถึง ประสบการณ์ที่จะช่วยให้เด็กเรียนอ่านเขียนได้ดี คือ

- 1) ประสบการณ์ในการมีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกับผู้ที่ให้แรงจูงใจกำลังใจและความช่วยเหลือในการอ่านเขียน
- 2) ประสบการณ์ในการได้สังเกตพฤติกรรมการอ่านเขียนของผู้ใหญ่
- 3) ประสบการณ์ในการได้ฝึกปฏิบัติสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วคนเดียวหรือกับผู้อื่น
- 4) ประสบการณ์ที่ได้แสดงความสามารถและได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่

อารี ลัตทอว์ (2535) ได้กล่าวสรุปหลักสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ไว้ดังนี้

- 1) มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่มีการใช้ภาษาและหนังสืออย่างกว้างขวางและน่าสนใจ (หลักของ immersion)
- 2) มีการจัดโอกาสและวัสดุเอื้ออำนวย (opportunities and resources) นักเรียนมีเวลา อุปกรณ์ กิจกรรมที่จะใช้ภาษา
- 3) มีการสื่อสารที่มีความหมาย (meaning communication) การสื่อสารมีพื้นฐานจากประสบการณ์จากการสนทนาพูดคุยที่มีความหมาย มีความเข้าใจ
- 4) มีแบบอย่างที่ดี (Modeling) ครูเป็นแบบอย่างการพูด ฟัง อ่าน เขียน ที่ค้ำจุนการสอนเด็ก

5) มีการยอมรับนับถืออันแต่ละบุคคล (acceptance) มีการยอมรับนับถือ
 เอกัตภาพของบุคคลทุกคนในระหว่างเพื่อนนักเรียนและจากครู

6) มีการส่งเสริมให้กำลังใจ ตั้งความคาดหวัง (expectancy) ที่จะ
 ส่งเสริมเชื่อมั่นความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนว่าจะเป็นนักอ่าน นักเขียนได้

โดยสรุปทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาและการเรียนรู้ตามแนวการสอน
 ภาษาแบบธรรมชาติ ประกอบด้วยทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติของภาษา ได้แก่ ทฤษฎีว่าด้วยระบบ
 ของภาษาที่เชื่อว่าระบบความหมายเป็นหัวใจของภาษา ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิดและ
 สัญลักษณ์ที่เชื่อว่าภาษาเป็นวิธีการหนึ่งในหลายวิธีที่ใช้ถ่ายทอดความคิด และทฤษฎีว่าด้วย
 การอ่านเขียนในระบบภาษาที่เชื่อว่า เด็กเรียนทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจากการลองผิด
 ลองถูก ในการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบุคคลรอบตัว โดยมีทฤษฎีของนักจิตวิทยาและ
 นักการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เช่น ทฤษฎีของไวทกอดกี ที่
 กล่าวถึงกิจกรรมการพูดสนทนา การวาด การเขียน การอ่าน การเล่นว่าช่วยในการเรียนรู้
 ภาษาของเด็ก เพราะกิจกรรมเหล่านี้เป็นการใช้สัญลักษณ์ ทฤษฎีของชอมสกีที่กล่าวถึงเรื่อง
 การเชื่อมโยงภาษาพูดและภาษาเขียนและเกิดแนวคิดว่าการเรียนอ่านเขียนของเด็กก็ควรให้
 เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติเช่นเดียวกับเด็กเริ่มพูด ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกูดแมนที่
 กล่าวถึงวิธีการสอนภาษาแบบธรรมชาติว่าภาษาที่ใช้สอนต้องมีความหมายสมบูรณ์

2. พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

นักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้การเขียน องค์ประกอบของการเขียน
 และระดับพัฒนาการด้านการเขียน ดังนี้

2.1 ลักษณะการเรียนรู้การเขียน

เท็มเพิล (Temple อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร, 2535) และคณะ
 ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้การเขียนของเด็กเล็กและได้จัดแบ่งผลงานการเขียนของเด็กโดย
 อาศัยงานวิจัยของ แมรี เคลย์ (Marie Clay) ออกเป็นหมวดหมู่ดังนี้

- 1) หลักการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ (Recurring Principle) เด็กค้นพบว่
 การเขียนจะใช้รูปร่างเดิมซ้ำ ๆ มีลักษณะเป็นแนว ๆ ตามหน้ากระดาษ
- 2) หลักการสร้างเครื่องหมาย (Generative Principle) เด็กจะ
 แยกออกว่าอะไรเป็นรูปภาพ อะไรเป็นการเขียน การเขียนจะเกิดขึ้นจากการจัดรอย

ขีดเขียน บางครั้งเด็กอาจเขียนด้วยตัวอักษรไม่กี่ตัวแต่ถูกจัดให้อยู่ในลักษณะต่าง ๆ กัน การเขียนคำซ้ำ ๆ กันก็จัดอยู่ในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน

3) มานทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมาย (Sign Concept) เครื่องหมาย คือ สิ่งที่ใช้แทนบางสิ่งในเรื่องของการเขียน เครื่องหมายเป็นสิ่งที่ไม่อาจขีดด้วยเหตุผลว่า เหตุใดจึงใช้รูปร่างอักษรอย่างนั้น มานทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมายจะเริ่มเมื่อเด็กทำเครื่องหมายที่คล้ายกับการเขียน เด็กที่เริ่มเขียนจะสมมติว่า เครื่องหมายที่ตนเขียนแทนบางสิ่ง และให้ผู้อ่านจินตนาการเอาเอง เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟังบ่อย ๆ หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีภาษาเขียน เด็กจะตระหนักว่าเครื่องหมายเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ใช้แทนเรื่องราวที่คิด

4) หลักการยืดหยุ่น (Flexibility Principle) เด็กเรียนรู้ว่าการเขียนตัวอักษร จะต้องมีวิธีการเฉพาะและการเขียนตัวอักษรตัวเดียวกันอาจเขียนได้หลายแบบ

5) หลักของทิศทางตามยาวและการจัดหน้า (Linear Principle and Principle of Page Arrangement) สิ่งที่ยากที่สุดสำหรับเด็กในการเรียนรู้เรื่องการเขียน คือ ความเข้าใจเรื่องทิศทางของการเขียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก เด็กอาจมองเก้าอี้จากด้านบน จากด้านล่าง และจากด้านข้าง โดยเข้าใจว่าเหมือนกัน เด็กจะไม่เข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนมุมมอง ฉะนั้นการเขียนตัวอักษรที่มีลักษณะคล้ายกัน หรือกลับกันจะเป็นสิ่งที่ไม่แตกต่างกันสำหรับเด็ก

2.2 องค์ประกอบของการเขียน

เคลย์ (Clay อ้างถึงใน Thomas and Rinehart, 1990) ผู้บุกเบิกการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ได้แบ่งองค์ประกอบของการเขียนของเด็กเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การสร้างสัญลักษณ์ภาษาเขียน ได้แก่ การใช้ตัวอักษรและหรือภาพในการสื่อความหมาย
- 2) ทิศทางในการเขียน ได้แก่ การเขียนจากซ้ายไปขวาและบนลงล่าง
- 3) วิธีถ่ายทอดความหมายของสัญลักษณ์ภาษาเขียน ได้แก่ การใช้คำพูดท่าทางหรือข้อความในการสื่อความหมาย
- 4) ความซับซ้อนของความหมาย ได้แก่ การใช้คำหรือประโยคในการสื่อความหมาย

บุษบง ต้นติววงศ์ (2536) ได้กล่าวถึงความสามารถด้านอื่นที่เกี่ยวกับการเขียนของเด็กคือ

1) การเขียนที่สอดคล้องกับความมุ่งหมาย เด็กรู้ว่าคนเราเขียนเพื่อสนองความมุ่งหมายบางอย่าง

2) การจัดองค์ประกอบของงานเขียน แม้ว่าเด็กยังเขียนหนังสือไม่เป็นตัวหรือเป็นประโยค แต่เด็กจะรู้ทิศทางในการเขียนจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง เขาจะรู้จักหยุดความต่อเนื่องของสิ่งที่เขียนเหมือนผู้ใหญ่หยุดเขียนข้อความเมื่อจบประโยค นอกจากนี้เด็กยังรู้จักแยกสิ่งที่เขาวาดจากสิ่งที่เขาเขียน โดยตัดสินใจว่าส่วนใดจะสื่อด้วยภาพและส่วนใดจะสื่อด้วยการเขียน ซึ่งบางครั้งอาจจะยังไม่เป็นตัว แต่ก็มีลักษณะแตกต่างจากภาพ

ฉันทนา ภาคบงกช (2536) ได้กล่าวว่า ความสนุกสนานในการนำข้อความเขียนลงบนกระดาษ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัย ก่อนที่เด็กจะสามารถเรียนรู้ที่จะสะกดคำ และเขียนเป็นตัวอักษรที่ถูกต้องและสวยงาม เด็กมีการสร้างสรรค์สร้างและค้นพบทางด้านภาษา ได้แก่ การเขียนลายเส้น (ตัวหนังสือและคำที่ใช้แทนความคิด) เขียนจากซ้ายไปขวาและจากบนลงล่าง เขียนคำ ด้วยตัวอักษร แต่ละคำมีอักษรแตกต่างจากคำอื่น ๆ

2.3 ระดับพัฒนาการด้านการเขียน

บุษบง ต้นติววงศ์ (2536) ได้กล่าวถึงพัฒนาการในการเขียนตามธรรมชาติของเด็กว่า อาจจัดได้ 7 ระดับคือ

1) วาดแทนเขียน เด็กสื่อความคิดโดยใช้การวาดแทนการเขียน

2) ชีคเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่ แต่การเขียนของเด็กคือการขีดเขียน ในระยะแรกเด็กอาจขีดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบ ต่อมาเด็กจะรู้จักขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ

3) เขียนโดยการหาเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียนตัวหนังสือบางตัวคล้ายตัวอักษร บางตัวก็ไม่คล้ายแต่เป็นรูปร่างตัวอักษรที่เด็กคิดขึ้นเอง

4) เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนได้แล้ว เช่น ชื่อของตัวเองด้วยการสลบที่ตัวอักษรหรืออาจเขียนตัวอักษรกลับ

5) คัดลอกตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบตัว หรือบอกข้อความที่ต้องการจะเขียนให้ผู้ใหญ่ช่วยเขียนให้แล้วจึงนำไปลอก บางครั้งอาจจะเป็นการ

ลอกหมดทุกตัว บางครั้งเป็นการลอกเฉพาะคำที่ต้องการไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว

- 6) เขียนโดยคิดวิธีสะกดขึ้นเอง เมื่อเขาไม่ทราบวิธีสะกดแบบของผู้ใหญ่
- 7) เขียนสะกดคำได้ใกล้เคียงหรือเหมือนกับวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เด็กสะกดคำ โดยการผสมพยัญชนะและสระตามเสียงของคำที่เขาพูดหรือได้ยิน

ฉันทนา ภาคบงกช (2536) ได้กล่าวถึงพัฒนาการในการเขียนของเด็กว่าสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

- 1) **ขั้นขีดเขียน** ขั้นนี้เปรียบได้กับการหัดพูดของเด็กที่เปล่งเสียงอ้อแอ้อย่างไม่เป็นคำ เด็กจะมีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ค่อนข้างนานก่อนที่จะเขียนได้ดี เมื่อเด็กย่างเข้าวัยสี่ขวบจะสามารถเขียนเป็นเส้นโค้ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายภาษาเขียน ต่อมาจะค่อย ๆ ดูเป็นตัวอักษรมากขึ้นและมีคำซึ่งทดลองเขียนปรากฏอยู่บ้าง 2-3 คำ คำแรกที่เด็กมักเรียนรู้ก็คือชื่อของเด็กเอง

- 2) **ขั้นรู้เสียง** พัฒนาการสำคัญทางภาษาที่พบในเด็กขั้นนี้คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรกับเสียงพูด เด็กสามารถเขียนอักษรได้เกือบทุกตัว เด็กจะสะกดคำจากเสียงที่ตนได้ยิน ระยะแรกจะเริ่มต้นด้วยพยัญชนะต้น เช่น คก ไม - คอกไม้ ผเสอ - ผีเสื้อ ช่องว่างระหว่างพยัญชนะและคำยังไม่สม่ำเสมอ คำซึ่งเด็กมักเรียนรู้ที่จะใช้บ่อยมาก ได้แก่ "ฉัน" "และ"

- 3) **ขั้นรอยต่อ** ในขั้นนี้เด็กเริ่มจะเขียนซึ่งสะกดถูกต้องเพิ่มมากขึ้น เด็กจะสร้างตัวสะกดตามรูปแบบที่เขาคุ้นเคยมาก่อนและตามเสียงที่จับได้

3. การจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ คือ แนวการพัฒนภาษาเขียน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์ ลักษณะห้องเรียนปฐมวัยที่ใช้แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ กิจกรรมและการเรียนการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ บทบาทครู และการประเมินผลตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

3.1 แนวการพัฒนภาษาเขียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับเด็กปฐมวัย

ฉันทนา ภาคบงกช (2537) ได้กล่าวถึงแนวการพัฒนาภาษาเขียนสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1) การเขียนอธิบายภาพที่เด็กวาด กิจกรรมนี้ควรทำภายหลังการวาดภาพ ครูควรแสดงความสนใจในภาพที่เด็กวาด ครูเว้นระยะระหว่างคำแล้วหันถามเด็กให้ติดตามบอกให้ครูเขียน ครูอ่านข้อความที่เขียนเสร็จเป็นคำ (ห้ามอ่านแยกส่วนประกอบของคำ) เด็กจะรู้สึกว่าการเขียนมีความหมายเพราะถ่ายทอดความคิดของเด็กเป็นภาษาเขียนและคนอื่น ๆ สามารถอ่านเข้าใจความคิดของเขาได้ กิจกรรมดังกล่าวควรทำให้เด็กทำสักระยะหนึ่งจึงกระตุ้นหรือชักชวนให้เด็กเขียน ในระยะแรกอาจมีเด็กบางคนเขียนเลียนแบบครูสนใจเขียนเองแต่ไม่ควรชวนให้เด็กเขียนเองเร็วเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเกิดความคิดว่าการเขียนคือการลอกเลียนแบบ เด็กจะขาดความเชื่อมั่นในการที่จะเขียนด้วยตนเอง กิจกรรมวาดภาพ และเขียนคำบรรยายควรดำเนินตลอดทั้งปี

2) การเขียนหน้าชั้นเพื่อบอกกล่าว ทุกเช้าครูควรหาโอกาสให้เด็กเห็นการเขียนของครูวันละ 1 ประโยคพร้อม ๆ กัน การเขียนนี้ควรเป็นไปตามธรรมชาติประกอบคำบอกเล่าของครูหรือเด็ก อาจเป็นการบันทึกเพื่อจดจำเตือนความจำ บอกกล่าวหรือประกาศ การเขียนนี้มุ่งหมายให้เด็กเห็นว่าความคิดของคนเราสามารถถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือและมีประโยชน์การสื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจ

3) จัดสถานการณ์ให้มีการสื่อสารโต้ตอบกัน การสื่อสารที่มีความหมายและเร้าความสนใจเด็กมากที่สุด คือ การเขียนโต้ตอบกัน

4) ฝึกการเขียนด้วยกิจกรรมชื่อของเด็ก เด็กคุ้นเคยกับชื่อของตนเองมากที่สุดและเรียนรู้จากชื่อของตนเองได้ดี โดยเฉพาะเสียงจากพยัญชนะต้นของชื่อตนเอง นอกจากนี้ยังเรียนรู้เสียงและพยัญชนะจากชื่อของเพื่อน ๆ อีกด้วย

5) การเขียนโดยอาศัยแหล่งอ้างอิง ในการเรียนรู้จากหน่วยต่าง ๆ ย่อมมีคำชี้แจงเด่นและมีการใช้คำเหล่านี้ค่อนข้างถี่ ครูอาจเตรียมบัตรคำประกอบภาพ 3-4 บัตรคิดว่ามีมุมอ้างอิงเสมือนเป็นพจนานุกรมเล็ก ๆ เพื่อให้เด็กสนใจมาอ่านและอาจเขียนโดยใช้เหล่านี้ประกอบความสนใจ เด็กเริ่มต้นเขียนด้วยตนเอง สร้างคำเอง มีบัตรภาพประกอบคำซึ่งเป็นลักษณะของกิริยา เช่น วิ่ง นอน เดิน กระโดด ฯลฯ ควรคิดว่าไว้ให้เด็กดูเพื่อให้เด็กมาเลือกใช้ในการแต่งประโยค/เขียนข้อความ

6) การเขียนโดยรู้ที่มาของเสียง บางครั้งเด็กอยากเขียนคำที่ตนต้องการ แต่เขียนเองไม่ได้ และค้นคว้าจากแหล่งอ้างอิงไม่ได้ ครูควรเขียนคำนั้น ๆ ให้เด็กดูเพื่อให้เด็กนำไปเขียนตาม ควรทำกิจกรรมหลังจากเด็กพยายามเขียนคำด้วยตนเองจนเคยชินแล้ว มิฉะนั้นจะกลายเป็นการสร้างความฉลาดที่จะลองเขียนคำด้วยตนเอง ต้องรอให้ครูเขียนให้ดูก่อนทุกครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามแนวของการพัฒนาภาษาแบบธรรมชาติ

คาลคินส์ (Calkins อ้างถึงใน Morrow, 1989) ทรธา นิลวิเชียร (2535) ดัฟฟีและโรลเลอร์ (Duffy and Roehler, 1993) ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการเขียนที่สามารถจะประมวลออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นเตรียมความคิดที่จะแสดงออก เป็นขั้นที่让孩子ใช้ภาษาพูดเป็นส่วนหนึ่งของการเขียน เพราะภาษาพูดกับความคิดมีความสัมพันธ์กัน ความคิดของเด็กจะมีผลต่อสิ่งที่เด็กพูดและสิ่งที่เด็กพูดจะมีผลต่อความคิดของเขา การกระตุ้นความคิดของเด็ก โดยให้คำพูดมีมากเท่าไร ก็จะเพิ่มศักยภาพทางความคิดของเด็กมากเท่านั้น (ทรธา นิลวิเชียร, 2535)

2) ขั้นเขียน เป็นขั้นเขียนร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก โดยภาษาเขียนที่ใช่จะเป็นคำที่มีความหมายสำหรับเด็ก เป็นการจัดประสบการณ์ที่เด็กจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเขียนด้านบอกให้ครูเขียนตามที่ตนต้องการสื่อความหมาย ออกมาช่วยครูเขียนค่าง่าย ๆ ที่คุ้นเคย ชี้ตำแหน่งการติดงานเขียนให้ได้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

3) ขั้นปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นที่ครูและเด็กจะช่วยกันตรวจสอบสิ่งที่เขียนว่าสามารถสื่อความหมายตามความมุ่งหมายหรือไม่ ถ้าไม่ครูและเด็กก็จะช่วยกันคิดหาทางเขียนใหม่ให้สื่อความหมายได้ดีขึ้น

3.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์เขียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

ทรธา นิลวิเชียร (2535) ได้กล่าวถึงแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ ก็คือ ช่วย让孩子ได้พัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันไม่แยกจากกัน ถึงแม้ว่าบางครั้งเราจะเน้นที่ทักษะหนึ่ง

เป็นพิเศษก็ตาม เช่น ด้านการเขียนเด็กจะพัฒนาความสามารถในการเขียนจากชั้นง่าย ๆ ไปสู่ชั้นที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เพื่อแสดงออกถึงความประทับใจของตน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อแสดงความต้องการ หรือเพื่อเสนอสิ่งบันเทิง เด็กต้องการประสบการณ์การเขียนเครื่องหมาย และการทดลองเขียนคำเขียนประโยค ซึ่งจะทำให้ค้นพบว่าเครื่องหมายเหล่านั้นมีความหมาย

บุษบง ต้นดวงศ์ (2536) ได้กล่าวถึงจุดหมายของการสอนภาษาเขียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า

- 1) ช่วยให้ได้รู้ที่ ความคิดสามารถถ่ายทอดไว้ด้วยการเขียนข้อความได้
- 2) ช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการเขียน
- 3) ช่วยให้ได้กล้าเขียนตามระดับความสามารถของตน
- 4) ช่วยให้ได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ได้ใช้สื่อ

ความหมายในชีวิตประจำวัน

- 5) ช่วยให้ได้มีประสบการณ์ในการใช้ภาษาเขียนด้วยความมุ่งหมายต่างๆ

3.3 ลักษณะห้องเรียนปฐมวัยที่ใช้แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

จากหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่ว่า เด็กควรมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวหนังสือมีกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู มีโอกาสเลือกและทำงานที่ชอบและสนใจ เพราะฉะนั้นห้องเรียนของแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติควรมีลักษณะดังนี้ (อ้างถึงใน อารี สันทรวี, 2535) มีมุมหรือศูนย์ต่าง ๆ เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์ตามปกติ แต่ที่มุมหนังสือจะมีชั้นวางหนังสือเป็นห้องสมุด มีหนังสือวรรณกรรมเด็กอย่างน้อยควรเท่าจำนวนเด็กและจะเพิ่มมุมเขียนหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มุมห้องสมุดในห้องเรียนจะถือเป็นจุดเด่นในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เด็ก ๆ จะขอยืมหนังสือไปอ่านที่บ้านได้ โดยครูจะสนับสนุนให้พ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟังที่บ้าน สำหรับหนังสือวรรณกรรมเด็กที่มุมห้องสมุดนั้น ครูจะต้องแสวงหาเพิ่มเติมและเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา โดยอาจจะแลกเปลี่ยนกับห้องอื่น ถ้าโรงเรียนมีห้องสมุดกลางในโรงเรียน ครูควรรหาโอกาสนำเด็กให้เลือกดูหนังสือในห้องสมุด จัดกิจกรรมในห้องสมุดร่วมกับบรรณารักษ์ แต่มุมห้องสมุดในห้องเรียนก็ต้องมีและเพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่เด็กจะต้องใกล้ชิดและแวดล้อมด้วยหนังสือตามหลักการซึมซาบภาษา (immersion) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามธรรมชาติ

มุมเขียนหนังสือ ควรมีโต๊ะเก้าอี้ให้เด็กนั่งเขียน บอร์ดขานอ้อยที่ติดผนังอาจจะใช้ติดผลงานเขียนหรืองานวาดของเด็ก และเป็นที่ติดประกาศต่าง ๆ เพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือ มีมุมเวทีหุ่น เพื่อให้เด็กได้แสดงออกทางภาษาในการแสดง เล่าเรื่อง ส่วนมุมอื่น ๆ เช่น มุมคณิตศาสตร์ มุมวิทยาศาสตร์ก็จะมีป้าย หรือบัตรชื่อ จำนวน เพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับสัญลักษณ์

3.4 กิจกรรมและการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

กิจกรรมประจำวันในชั้นเรียนระดับปฐมวัยที่ใช้แนวการสอนแบบธรรมชาติ คล้ายคลึงกับชั้นเรียนที่สอนตามแนวปกติ เพียงแต่แต่ละกิจกรรมจะมีการใช้ภาษา และตัวหนังสือมากขึ้น การเพิ่มมุมห้องสมุด มุมอ่าน และมุมเขียน ก็เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับสื่อและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาเขียนมากขึ้น

กิจกรรมประจำวันตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Raine and Canady อ้างถึงงาน อาร์ สัตหจวี, 2535) อาจเป็นดังนี้

08.30-09.00 น.	โรงเรียนเช้า-รับเด็กเป็นรายบุคคล กิจกรรมเสรีตามมุม กิจกรรมศิลปะที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้
09.00-09.30 น.	กิจกรรมวงกลม ครูกับนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีสนทนา ร้องเพลง เล่นหุ่น อ่านหนังสือร่วมกัน
09.30-10.30 น.	เล่นเสรีตามมุมและมีมุมพิเศษมุมหนึ่งที่แสดงเรื่องราวตามหน่วย
10.30-10.40 น.	พักรับประทานอาหารว่าง ถ้าเป็นไปได้ควรจัดอาหารว่างให้สัมพันธ์กับหน่วย
10.40-11.15 น.	เล่นกลางแจ้ง ทำให้การเล่นกลางแจ้งสัมพันธ์กับหน่วย เรื่องที่กำลังเรียน
11.15-11.25 น.	พักเข้าห้องน้ำ ล้างมือ เด็กที่เสร็จก่อนทยอยมาดูหนังสือที่มุมห้องสมุด
11.25-11.50 น.	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ทำให้กิจกรรมนี้สัมพันธ์กับหน่วย เรื่องที่กำลังเรียน
11.50-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน และเตรียมตัวนอนพักตอนบ่าย
13.00-14.30 น.	ตื่นนอน
15.10-15.30 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.30-15.50 น.	เกมการศึกษา

15.50-16.00 น.   สรุป เตรียมตัวกลับบ้าน ครูจะฝากเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมหรือหน่วย
เรื่องที่เรียนไปให้ผู้ปกครอง

การสอนภาษาแบบธรรมชาติจะมีทั้งส่วนที่เด็กมีอิสระที่จะใช้ภาษาตามความ
สนใจของตน และมีทั้งส่วนที่ครูเสนอแนะการใช้ภาษาที่บูรณาการกับหน่วยที่เรียน ตัวอย่าง
หน่วย "การเติบโตของพืช" แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการภาษากับเนื้อหาอื่นในหน่วยการ
เรียน

ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 การบูรณาการหน่วย "การเติบโตของพืช"

[เรียบเรียงจาก Seeds to Plants โดย Strickland and Morrow, 1989 อ้างอิงใน อารี สันหนึ่ง, 2535]

3.5 บทบาทครู

บุษบง ต้นติววงศ์ (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทครูว่า ครูจะคำนึงถึงการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาให้กับเด็ก ครูจะแนะนำให้เด็กเข้าใจการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กประสบในชีวิตประจำวันและจะเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจ โดยเสี่ยงกับความล้มเหลวน้อยที่สุด เพราะเด็กสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองได้เสมอ เด็กจะได้รับประสบการณ์และทัศนคติที่ดีต่อภาษาไปพร้อม ๆ กัน ครูจะถือว่าการตัดสินใจเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการทางภาษาเมื่อเด็กได้เริ่มงานแล้ว เด็กจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจในการนำเสนอผลงานของตน ครูจะจัดสภาพแวดล้อมที่สร้างประสบการณ์ทางภาษาให้แก่เด็ก เชิญชวนให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นและสนับสนุนให้เด็กสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น

ฉันทนา ภาคบงกช (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทครูตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติว่า

- 1) รักเด็กและมีความเข้าใจพัฒนาการเด็ก
- 2) รู้หลักการจัดประสบการณ์และกิจกรรม สามารถจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก
- 3) ำให้โอกาสเด็กฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อให้เด็กแต่ละคนพัฒนาไปตามศักยภาพ

3.6 การประเมินตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การประเมินตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติใช้แนวคิดเรื่องแฟ้มรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (Portfolio) พอลสัน (Poulson, 1990) กล่าวถึงแฟ้มรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม (Portfolio) ว่าหมายถึงการรวบรวมทั้งผลงานและหลักฐานแสดงกระบวนการทำงานของเด็กที่แสดงความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จมากกว่าหนึ่งจุดมุ่งหมาย การเก็บรวบรวมให้เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกผลงานของตน แมคคาฟี (Mcafee, 1994) ได้ให้ความหมายของแฟ้มรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม ว่าเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลของเด็กเป็นวิธีที่รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ

เป็นการจัดเก็บที่มีระบบ มีจุดมุ่งหมาย การรวบรวมเอกสารทุกชิ้นที่เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ แมคคาฟี (Mcafee) ได้สรุปแนวคิดในการใช้แฟ้มรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมไว้ดังนี้

- 1) ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้
- 2) เป้าหมายคือสิ่งที่เด็กสามารถทำได้
- 3) เชื่อมโยงการประเมินได้หลายวิธี
- 4) มีความต่อเนื่องในการประเมินมากกว่าเป็นคะแนน เกรด
- 5) ให้ความสำคัญที่เป็นรายละเอียดของพฤติกรรมเด็กมากกว่าการทดสอบ

อาร์ ลัมพรี (2535) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการการเขียนของเด็กกว่าจะใช้การสังเกตของครูและการรวบรวมตัวอย่างผลงานของเด็ก แบบทดสอบที่ทดสอบทักษะย่อยในการเรียนภาษา ไม่ใช่วิธีประเมินของแนวนี้ ครูควรระวังสังเกตพัฒนาการของเด็กและหาทางช่วยเหลือและส่งเสริมตามกรณี

ลอมคินส์ (Lompkins อ้างถึงใน Gehrenbeck and Hanks, 1990) กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการประเมินตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติกับแนวการสอนอ่านเขียนปกติว่า แนวการสอนอ่านเขียนปกติ ครูจะประเมินความยาวของข้อความเมื่อเด็กทำเสร็จ แต่แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติครูจะเตรียมมาให้คำชี้แนะขณะที่เด็กเขียน เพราะฉะนั้นเด็กสามารถใช้คำชี้แนะในการพัฒนาการเขียนของตัวเอง การประเมินมุ่งไปที่กระบวนการที่ได้กาใช้

สโคลเลอร์และฟิลลิปส์ (Schlosser and Phillips, 1991) กล่าวว่า การทดสอบที่เป็นการทดสอบทักษะย่อย ๆ ที่เป็นทักษะเฉพาะทางภาษา ไม่สามารถบอกกระบวนการที่ได้กาใช้ในการเขียน แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ซึ่งเป็นวิธีการที่มองการเขียนว่า เป็นกระบวนการใช้ประสบการณ์ที่มีความหมายจากระบบของภาษา เนื่องจากการทดสอบ อาจมีผลกระทบต่อพัฒนาหลักสูตรของครู ทางเลือกที่ครูจะประเมินตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติควรสะท้อนปรัชญา หลักการและการประเมินที่บูรณาการประสบการณ์ทางภาษาในบริบทของสถานการณ์นั้น ๆ

แนวการประเมินแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติมีจุดมุ่งหมายที่คำนึงถึงความต้องการของเด็กแต่ละคน การสังเกตที่ต่อเนื่องจะช่วยให้ครูสามารถวางแผนการสอนที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางและตรงกับพัฒนาการของเด็ก

บอลตัน, กรีน, พอลล็อก, สคาร์ฟี และสโนวบอล (Bolton, Green, Pollock, Scarffe and Snowball, 1991) กล่าวว่า การประเมินจะเชื่อถือได้ ถ้ามีการประเมินอย่างต่อเนื่องในบริบทของภาษานั้น ๆ มากกว่าจะใช้แบบทดสอบที่เป็นทางการ การสังเกตการเขียนของเด็กในการใช้ภาษาจากสถานการณ์ที่หลากหลาย จะช่วยให้ครูเก็บรวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้ครูเข้าใจและสนับสนุนพัฒนาการทางการเขียนของเด็ก

การประเมินไม่ควรสร้างขึ้นเพื่อใช้แยกหรือเปรียบเทียบเด็กแต่ละคน แต่การประเมินควรเป็นเครื่องมือในการเป็นโครงสร้างการวิเคราะห์และการแก้ไขหลักสูตรและสภาพแวดล้อมของแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

วัตต์สัน (Watson, 1990 อ้างถึงใน Paulson, 1990) กล่าวถึงวิธีการประเมินการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สรุปได้ดังนี้

- 1) เป็นการประเมินที่ยึดผู้เรียนมากกว่ายึดเกณฑ์ปกติหรือยึดเกณฑ์มาตรฐาน
- 2) เป็นการประเมินจากสิ่งที่เด็กรู้ไม่ใช่การประเมินที่เริ่มต้นที่สิ่งที่เด็กไม่รู้
- 3) เป็นการประเมินที่เริ่มต้นจากการประเมินตัวเองและประเมินโดยเพื่อนครูและผู้ปกครอง
- 4) เป็นการประเมินที่สอดคล้องกับกระบวนการไม่ใช่พิจารณาผลงานอย่างเดียว
- 5) เป็นการประเมินที่ต่อเนื่องทั้งหลักสูตรและการสอนไม่ขัดแย้งกับหลักสูตร
- 6) เป็นการประเมินที่ไม่มีการกำหนดล่วงหน้า สามารถจัดระบบและแก้ไขได้เมื่อต้องการ
- 7) เป็นการประเมินที่ไม่แยกเฉพาะทักษะย่อยของภาษา
- 8) เป็นการประเมินที่ประกอบด้วย การประเมินเนื้อหา ภาษา ความคิด และการสนทนา
- 9) เป็นเทคนิคการประเมินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

10) เป็นการประเมินที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับแนวการสอนภาษา
แบบธรรมชาติ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ด้านการเขียน

มีงานวิจัยของต่างประเทศหลายฉบับสนับสนุนการจัดประสบการณ์ด้านการเขียนตาม
แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เช่น ฮิปเปิล (Hipple, 1985) ซึ่งได้ทดลองการจัด
กิจกรรมการเขียนบันทึกกับเด็กอนุบาล จำนวน 23 คน ทุกวัน วันละ 30 นาที เป็นเวลา 1
ปี ผลการวิจัยพบว่า เด็กให้ความสนใจกิจกรรมนี้มาก มีทักษะการฟัง การพูด การอ่านสูงขึ้น
มีความมั่นใจและพัฒนาการตัดสินใจด้วยตนเอง

โลเปส (Lopez, 1990) ได้วิจัยการเขียนบันทึกแบบสนทนา (Dialogue
Journal Writing) ในระดับอนุบาลและเกรด 1 ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่เขียนบันทึกโดย
ครูเขียนตอบสัปดาห์ละ 2 ครั้งจะมีพัฒนาการในการเขียนอย่างมีนัยสำคัญ

มัลฮอลล์ (Mulhall, 1992) ได้เขียนบทความสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเขียน
บันทึกของเด็กอนุบาลว่า แม้ว่าจะเป็นงานที่หนัก แต่ก็ เป็นกิจกรรมที่ได้ผลมากทั้งครูและ
เด็ก เพราะเป็นการสอนให้เด็กเห็นความสำคัญของการเขียนและถือ เป็นประโยชน์ตรงของ
การสอนการเขียนบันทึกให้กับเด็กด้วย

เครส (Cress, 1989) ได้ศึกษาการตอบสนองของเด็กอนุบาลต่อการเขียน
บันทึกทุกวัน กรณีที่ศึกษาเป็นเด็ก 5 คน ที่เขียนบันทึกกับเพื่อนในมุมการเขียนในห้อง ครูจะ
เขียนตอบงานของเด็กแต่ละคนทุกวัน ผลการวิจัยพบว่า การเขียนบันทึกส่งเสริมให้เด็ก
เข้าใจว่าการเขียนสามารถเป็นวิธีสื่อสารได้ เด็กสามารถที่จะสนทนารายละเอียดที่เขียนกับครู

เฟนนาศี (Fennacy, 1988) ได้ศึกษาวิธีการสอนและวิธีการรู้หนังสือใน
ห้องเรียนอนุบาล 2 แบบ คือ ห้องแรกใช้หลักสูตรโดยใช้แบบฝึกหัดที่เน้นเด็กด้านพยัญชนะ
เสียงและคำ ห้องที่ 2 มีการใช้หลักสูตรตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยปฏิบัติกับ
เด็กเหมือนเด็กเป็นนักอ่านและนักเขียน ผลการวิจัยพบว่าเด็กในห้องที่สอนภาษาแบบธรรมชาติ
มีความรู้ด้านการอ่านเขียนเพิ่มขึ้นมาก เต็มใจที่จะเขียนโดยไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือ มี
การปรับปรุงและเรียบเรียงระหว่างเขียนบ่อย

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย ทรราช นิลวิเชียร และพรพรรณศรี เจริญธรรมสาร
(2534) ได้ศึกษาลักษณะการเขียนที่ปรากฏในเด็กเล็ก โดยการเก็บตัวอย่างการเขียนของ

เด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 1 และอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลปัตตานี และโรงเรียนเทศบาล 4 อาเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ในปีการศึกษา 2534 จำนวน 193 คน โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม 2534 ผลการวิจัยพบว่าเด็กมีความเข้าใจกฎของการเขียนต่าง ๆ เด็กเข้าใจว่าการเขียนแตกต่างจากการวาดภาพ การเขียนของเด็กนั้นไม่ได้เป็นการเขียนที่เกิดขึ้นจากการลอกเลียนแบบ ถึงแม้ว่าเด็กจะเห็นแบบอย่างการเขียนของผู้ใหญ่ แต่เด็กจะสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเอง เด็กจะสร้างความรู้ในการเขียนด้วยตนเองโดยไม่ได้ลอกแบบทุกสิ่งทุกอย่างที่เหมือนการเขียนที่ถูกต้องของผู้ใหญ่

ชุดการจัดประสบการณ์การเขียนร่วมกันตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติอาศัยเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวข้างต้น ได้แก่ ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาและการเรียนรู้ พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย การจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ด้านการเขียนเป็นพื้นฐานของการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย